

E tanulmányrészlet után találkozunk a közszoöntőkkel, melyek egyike-másika maga is felér egy minitanulmánnyal. Itt csupán a közszoöntők szerzőinek felsorolására következnek: Kállay G. Katalin, Balla Péter, Fábíán Zsuzsanna, Pálffy Miklós, Fóris Ágota, Pomázi Gyöngyi, Peter Sherwood, Anna Braasch, Sue Atkins és Anne Tamm.

A voltaképpen igen szerteágazó témakörű kötetben a zömmel nyelvtanár olvasók egészen biztosan találnak a maguk számára érdekes, a bibliafordításokat vagy a lexikográfiát illetően újdonságokat rejtő tanulmányokat, a szótárhasználat és a fordításelemzések terén pedig mindennapi munkájukat segíteni tudó ötleteket.

Bodnár Ildikó

Henry, Alastair, Sundqvist, Pia & Thorsen, Cecilia
Motivational Practice: Insights from the Classroom.

Studentlitterature AB, Lund, 2019, 329 p.
 ISBN 978-91-44-11848-2

Alastair Henry és munkatársai 12 fejezetben mutatják be etnográfiai kutatásukat, amely keretében osztálytermi motivációs folyamatokat vizsgáltak svéd középiskolákban, és így a motivációs szakirodalomban ritkaságszámba menő eredményekről tudnak beszámolni. A kötet négy nagy egységre tagolódik, az első részben három fejezetben olvashatunk a kutatás háttéréről: az angol szerepéről a középiskolás tanulók életében, a kutatás elméleti háttéréről és azokról a lehetséges módokról, amelyek segítségével a tanulókat motiválni lehet. A második nagy fejezetben közelebbről megismerkedhetünk a kutatási projekttel, és hogy miként lehet a nyelvtanulási motivációt az osztályteremben elmélyült tanár–diák kapcsolaton keresztül megteremteni. A harmadik, legterjedelmesebb része a könyvnek több feje-

zetben foglalkozik azzal, hogyan lehet a diákokat motiválni. Ebben a részben identitással, információs és kommunikációs technikákkal (IKT), kreativitással és projektekkel kapcsolatosan ismerhetünk meg sikeres motivációs gyakorlatokat és tapasztalatokat. A kötet befejező részében a lehetséges nehézségeket és kihívásokat veszik számba a kutatók, és kritikai összegzésben kitérnek lehetséges további kutatási irányokra.

Bármilyen angol nyelvvel kapcsolatos motivációs kutatásnak az első lépéseként tisztázni kell, hogy az angol nyelv a 21. században több, mint egy idegen vagy második nyelv: korunk lingua francája, amely tény meghatározza nemcsak azt, hogyan és mire használjuk, hanem azt is, hogyan tanítjuk és kutatjuk. Éppen ezért a könyv első fejezetében részletesen megismerhetjük, hogyan viszonyulnak a svéd tinédzserek az osztályteremben és az osztálytermen kívül az angol nyelvhez. Röviden összefoglalva a kutatók azzal érvelnek – véleményem szerint nagyon helyesen –, hogy az angol nyelv a megkérdőzött svéd iskolásoknak nem csak egy az iskolában tanult tantárgyak közül, hanem egy eszköz, amellyel megismerhetik a világot. A világ megismerésén keresztül pedig, vonják le a kutatók a következtetést, az angol nyelv hozzájárul az identitásuk alakításához és fejlődéséhez. Ez azonban kihívások elé állítja a középiskolai tanárokat, akiknek meg kell teremteniük a kapcsolatot az osztálytermen kívüli angol csillogó világa (lingua emotiva; Phillipson 2008) és az osztálytermi angol (lingua academica) között. Több motivációs elméletet is idéznek a kutatók, amelyek lehetővé teszik a két világ összekapcsolását. Ennek részletes ismertetésére a második fejezetben kerül sor. A kötet kifejezett erőssége, hogy a szokásos motivációs elméletek, mint például Robert Gardner vagy Dörnyei Zoltán munkái, mellett olvashatunk olyan megközelítésmódokról is, amelyek eddig nem kapcsolódtak szorosan a második nyelvi motivációs elméletek fősodrához, de szerepük nagyon fontos lehet az osztálytermi motivációs fo-

lyamatok alakításakor. Például a flow és az irányított motivációs áramlat (directed motivational current; Dörnyei–Henry–Muir 2016) szerepéről, a tanulói bevonódás (engagement; Mercer–Dörnyei 2020) és a kommunikációs hajlandóság jelentőségéről. A kötet harmadik fejezetében praktikus szempontok szerint tekintik át a szerzők, hogy melyek lehetnek azok a tényezők, amelyek segítségével motiválhatók a nyelvtanulók. A motivációs stratégiák áttekintésekor előtérbe kerülnek azok a lehetséges stratégiák, amelyek fókusza az osztálytermi tanulás, szóba kerülnek lehetséges kulturális termékek és autentikus anyagok, de ezek a javaslatok bár praktikusak, nem osztálytermi adatokon alapulnak. Éppen ezért nagyon érdekes része a fejezetnek egy kisebb svéd kutatás ismertetése, amely során angoltanárokat kérdeztek meg, hogy milyen tapasztalataik vannak a tanulók motiválásával kapcsolatban, milyen feladatokat látnak motiválóknak a diákok szemszögéből, illetve milyen tevékenységekkel kapcsolatosan vannak a motiváció szempontjából pozitív tapasztalataik. Az eredményeik – nem meglepő módon – felhívják a figyelmet a populáris kultúra és az autentikus anyagok motiváló szerepére, ugyanakkor elgondolkoztató, hogy a szerzők hangsúlyozzák a különböző nemzeti kultúrák megismerésének motiváló erejét, szemben az interkulturális élményekkel. Ezenkívül még felmerült a kreativitásnak a motiváló szerepe is, illetve az olyan feladatok pozitív hatása, amelyek során valamilyen bemutatható eredményre kell a tanulónak jutniuk. Az idézett kutatás nem teszi lehetővé az általánosítást, ezért is további kutatásoknak kellene a felvetett kérdésekkel foglalkoznia különböző tanulási/tanítási kontextusokban. Mindenesetre fontos tisztázni egy-egy tanulási környezetben, hogyan látják a tanárok saját szerepüket a motivációs folyamatban, illetve milyen tapasztalataik vannak a jó gyakorlatokról. A tapasztalatok és jó gyakorlatok azért is fontosak ebben a kötetben, mert az empirikus kutatás, amire a monográfia épít, abból indult ki, hogy olyan

órákat kell etnográfiai módszerekkel vizsgálni, és olyan órákról kell adatokat gyűjteni, amelyeket sikeresen motiváló tanárok vezetnek. A kötetben ismertetett kutatási program fő célja az volt, hogy feltárja, hogy a tanulók iskolán kívüli angolnyelv-használata milyen hatással van az osztálytermi nyelvtanulási folyamatokra, és ezen belül is a motivációra. A kutatás módszertana szempontjából lényeges kiemelni, hogy a kutatók megfigyelésen alapuló osztálytermi kutatást és adatgyűjtést bonyolítottak le, amely típusú adat fájlban hiányzó pontja a motivációkutatásoknak, ugyanis legtöbbször kérdőíves kutatásokból vagy interjúk adatgyűjtésekből származó adatokkal találkozhatunk. Az osztálytermi kutatás lényeges szempontja volt, hogy olyan motivációs gyakorlatokat tárjanak fel és ismertessenek a szerzők, amelyek során a diákok az osztálytermen belül is olyan elmélyülten és érdeklődve fordulnak az angol nyelv használata felé, mint a szabadidős tevékenységeik során.

A kötet 4. fejezetében megismerhetjük a vizsgálat részleteit. A kérdőíves kutatást, amelynek segítségével kiválasztották azokat a középiskolai tanárokat, akiknek munkája példamutató lehet a motiváció folyamatának szempontjaiból. Az etnográfiai kutatás során a 18 kiválasztott tanár 253 óráját figyelték meg. Az adatgyűjtéskor nemcsak a saját megfigyeléseikre hagyatkoztak a kutatók, hanem az órákkal kapcsolatos dokumentumokat is begyűjtötték, illetve interjúkat is készítettek a tanárokkal és a diákokkal is. A kutatásmódszertani fejezet egy nem szokványos, de nagyon hasznos résszel zárul: a szerzők összefoglalják a legfontosabb kutatási eredményeiket és a kapcsolódó cikkeket, amely lehetővé teszi, hogy az érdeklődő olvasó további részleteket is megtudhasson a kutatási programról.

A monográfia második részében hat fejezetben kaphatunk képet a legfontosabb eredményekről tematikus felosztásban. Az eredményeket bemutató részben megismerhetjük a kutatásban részt vevő középiskolai

tanárokat és azokat a tulajdonságaikat, amelyek különösen sikeressé tették őket a diákok motiválásában: a tanárok nemcsak arra voltak képesek, hogy pedagógiai tudásuk segítségével olyan órákat tervezzenek, amelyeknél a tanulók bevonódása (engagement) erős, hanem empatikus személyiségek is, amely lehetővé teszi a diákokkal való motiváló kapcsolat kialakítását. A pozitív kapcsolat kialakítása mellett a tanárok arról beszéltek, hogy egy olyan biztonságos környezetet kell a tanulóknak teremteni, ahol magabiztossá válhatnak a nyelvhasználatukban.

A 6. fejezettől kezdve órai feladatok és projektek segítségével ismerhetjük meg a kutatási eredményeket, amelyek különösen motiválóan hatottak a diákokra. Nyilvánvalóan, ahogy ezt a szerzők ki is fejtik egy ponton, ezeket az eredményeket az adott svéd középiskolai kontextusban kell néznünk, hiszen nem olyan ok-okozati kapcsolatokat mutatnak be, amelyek bárhol, bármilyen tanulókkal működhetnek. A példákon keresztül betekintést kaphatunk arról, hogyan alakítják a tanárok a diákok motivációs beállítódását. A kutatók először a tanulók identitásának alakulását veszik górcső alá motivációs szempontból, valamint három projektet ismerhetünk meg részletesen: ezek során a tanulóknak el kellett készíteniük egy saját magukról szóló leírást, amelyeket különböző közösségi oldalakon használnak, kellett egy könyvet készíteniük magukról, illetve egy napjukról kellett beszámolniuk. A folyamat során a tanároknak lehetőségük volt, hogy jobban megismerjék a tanulókat, de mindegyik esetben a diákok eldönthették, hogy miről és milyen mélységben szeretnének beszámolni. A bemutatott feladatok ezenkívül betöltötték a „hid” szerepét is (Thorne–Reinhardt 2008), amely segítségével kapcsolat alakult ki a tanulók osztálytermen kívüli és osztálytermi tevékenységei között.

A 7. fejezetben olyan kulturális tartalmakat közvetítő feladatokról olvashatunk, amelyekben az osztálytermen kívüli világot és angol nyelv használatát hívják segítségül

a tanárok, hogy motiválják a tanulókat. A feladatok között található olyanok, amelyek népszerű tévésorozatokhoz (*Two and a Half Men*) kapcsolódóan kínálnak osztálytermi munkát, például idiomatikus nyelvhasználat-hoz kapcsolódó feladatokat. Házi feladatként pedig a tanulóknak egy általuk kiválasztott sorozatrésszel kellett hasonló munkát végezniük. Hasonlóan a populáris médiát hívta segítségül az a feladatsor, amely részeként különböző hirdetésekkel kapcsolatosan kellett feladatokat végezniük a diákoknak. Irodalmi szövegekkel, versekkel is dolgoztak a tanulók, nemegyszer különböző mémek bevonásával, majd saját maguk is írtak angolul verseket, amelyeket közösségimédia-oldalon vitattak meg. Voltak feladatok, amelyek az angol nyelv sokszínűségéhez kapcsolódtak: hogyan használják az angol nyelvet a világ különböző részein. Végül, de nem utolsósorban, fontos csoportját alkották azok a feladatok az órai munkának, amelyek a tanulók által jól ismert digitális játékokat (pl.: Minecraft) importáltak az osztályterembe, és azokon keresztül érte el a tanár, hogy angolul beszéljenek a diákok.

A kötet 8. fejezete általánosságban foglalkozik az IKT osztálytermi használatának motiváló erejével. A fejezetben számos olyan példát olvashatunk, amelyek során azt mutatják be a kutatók, mit és hogyan lehet az osztálytermi környezetben használni. Részletesen olvashatunk például egy Harry Potter-projektről, amelyet egy eTwinning programban használtak a tanárok (<https://www.etwinning.net/en/pub/about>). De ugyanebben a fejezetben néhány applikációt, honlapot és közösségimédia-oldalt is bemutatnak a szerzők, és megvitatják azok osztálytermi használhatóságát.

A 9. fejezet a kreativitás és motiváció kapcsolatát tárja fel különböző osztálytermi környezetekben. Nagyon érdekes felvetéssel kezdődik a fejezet, mert az iskolai atmoszféra és az osztálytermi kreativitás közti erős kapcsolatot tárják fel és mutatják meg egy konkrét iskola példáján keresztül a kutatók: nem lehet

kreatív osztálytermet teremteni támogató iskolai környezet nélkül. A fejezet második részében különböző projekteket részleteznek a szerzők, amelyekben a diákok kreativitása központi szerepet kap: például híreket kellett írniuk a nyelvtanulóknak, de voltak, akik arra is vállalkoztak, hogy videót készítsenek az iskolai erőszakról. A fejezet záró részében nyelvi játékokról olvashatunk, amelyek szintén teret adnak a diákok kreativitásának.

Az eredményeket ismertető utolsó fejezetben három nagyobb szabású projektről olvashatunk: Zene projekt, London projekt és Egészség projekt. Mindhárom projekt a kutatók szerint szemlélteti a jó gyakorlatot, amely során a tanulók motivációja és bevonódása hosszabb távon is megmarad, tanórákon keresztül ível, ahogy a hetek során az aprólékosan megtervezett projektet elvégzik. A szerzők azonban azt is hangsúlyozzák, hogy a projektmunka során külön figyelmet szenteltek a tanárok arra, hogy minden tanulót bevonjanak a munkába, és a különböző nyelvi szinten lévők is hozzá tudjanak járulni a projekt sikeréhez.

A kötet zárófejezetében a kutatók áttekinthetik, milyen kihívásokkal szembesülhetnek a tanárok munkájuk közben, amikor a diákjait próbálják motiválni, és számos problémára felhívják a figyelmünket. Amikor a tanárok a tankönyvet használják mint a tanulás és nyelvhasználat központi forrását, egy biztonságot adó környezetet is teremtenek saját maguknak a nyelvi kihívásokkal szemben. Ahogy a tankönyv helyett teret engednek a szabad nyelvhasználatnak az órán feladatokon és projekteken keresztül, a tanároknak fel kell arra is készülniük, hogy a saját nyelvtudásukat kell próbára tenniük. A tanulók motiválása közben nehézséget jelenthet a tanulók autonómiájának a megteremtése, miközben az osztálytermi munkához szükséges kereteket is figyelembe kell venniük. Végül, de nem utolsósorban, miközben az osztálytermen kívüli világukat az osztályteremben megmutatják a diákoknak, a tanároknak érzékenyeknek és diszkrétnek kell maradniuk a tanulók magánéletével kapcsolatosan.

Annak ellenére, hogy nagyon érdekesen és közérthetően írnak a szerzők egy irigylésre méltóan komplex kutatási projektről, nehéz meghatározni a kötet olvasóközönségét. A szerzők kitűzött célja, hogy svédországi középiskolai tanárokhoz szóljanak, ami meghatározza, hogy kevesebb szó esik a kutatás minőségbiztosítási kérdéseiről, és több a konkrét osztálytermi gyakorlatról, ez azonban inkább előnyére szolgál a kötetnek. Ami kifejezetten zavaró lehet a nemzetközi olvasóközönségnek, hogy a szerzők a kvalitatív adatokat nem fordították le angolra, hanem svéd nyelven illesztették az angol szövegbe, ami miatt sok példa illusztráló ereje elveszik azok számára, akik nem olvasnak svédül. Az a tény azonban, hogy a kötet angolul van, jelzi azt a szándékot is, hogy szélesebb, nemzetközi olvasóközönséghez is eljuthassanak az eredmények. Véleményem szerint kifejezetten hasznosan forgathatják a kötetet a magyar tanárképzésben oktatók és tanulók. Ezenkívül számos ötletet is meríthetnek szakemberek a kötetből, ami kifejezetten inspiráló lehet a kutatók számára. A kötetben foglalt információk nem teszik lehetővé a replikáció jellegű kutatások tervezését, akik ilyen munkát végeznének, azoknak ajánlom az eredményeket feldolgozó és vezető nemzetközi lapokban megjelent cikkeket.

Csizér Kata

IRODALOM

- Dörnyei, Z., Henry, A. & Muir, C. (2016). *Motivational currents in language learning: Frameworks for focused interventions*. Routledge.
- Mercer, S. & Dörnyei, Z. (2020). *Engaging language learners in contemporary classrooms*. Cambridge University Press.
- Thorne, S. L. & Reinhardt, J. (2008). 'Bridging activities', new media literacies, and advanced foreign language proficiency. *CALICO Journal*, 25(3), 558–572.